Ədalət .- 2025.- 1 avqust(№28).- S.10.

SÖZ ALLAHDAN ƏMANƏTDİR

Mirtacir Xurşudov,
fololoq, publisist -yazar

Qarşımda çağdaş şeirimizin nümunələri olan, nəfis tərtibatlı üç şeir kitabı var. Müasir ədəbiyyatımızın Yardımlı ədəbi mühitinin yetirməsi olan həmyerlimiz..Onun yaradıcılığı və şəxsiyyəti barədə bir az sonra, öz əsərlərinin şahidliyi ilə söz açacağıq. İdris Babayevin ardıcıl nəşr edilmiş əsərləri və hələ kitab halına salınmamış bir sıra ən müasir şeirləri...

Öncədən onu deyim ki, bu kitabları mən yetərincə mütaliə etmişəm və ruhum, təfəkkürüm bu könül dünyasının incilərinin aurasının təsiri altındadır. Onu da qeyd edim ki, kitablara ən yüksək səviyyələrdə ön sözlər yazılmış, onların bədii-poetik məziyyətləri barədə təhlillər, şərhər və rəylər yazılmışdır.

Şeirləri bircə-bircə oxuduqca bir oxucu kimi təfəkkürümün süzgəcindən keçirdikcə, bu sadə kənd adamının sadəliyinə, təvazö dolu mənəvi dünyasına, bir vətəndaş kimi, Vətənin dərdinə, sərinə, sevincinə, kədərinə alışıb-yanan ürəyinin hərarətinə heyran olmaya bilmirsən.. Allahın bəxş etdiyi şair təbiətindən əlavə,həyata,reallıqlara yanaşma tərzi, zamanın gedişatına fərdi, intellektual münasibət özəlliyi, fitri müşahidə qabiliyyəti , qeyri-adi erudisiyaya söykənən poetik zəka tutumu elə ilk anlardan oxucunu özünə cəlb edir.. Bu ali məqamlardan ən qabarıq, özünü anbaan bürüzə verən isə onun hər şeydən əvvəl özünü bir Allah sayaraq o Qüdrət sahibinin əzəli və əbədi hakim olduğunu dərk edərək ona tapındığını ərzi-hal ilə dilə gətirməsidir;

Nə əmimdir, nə dayımdır, nə atam,
Görən niyə çox sevirəm Allahı?!
Diqtə edir mən yazıram, rahatam,
Bol veribdir qəm-kədəri, həm ahı,
Görən, niyə çox sevirəm Allahı?!
Deyim sizə, siz də sevin, a dostlar,
Hara getsəm, harda qalsam, orda var.
Hökmü ilə Günəş çıxar, Ay doğar,
Dünyamızın haqq-ədalət padşahı,
Ona görə çox sevirəm Allahı.

Müəllifin haqlı olaraq gəldiyi nəticə budur ki, Allahını tanıyan, Ona itaət edən əsl müsəlman hər cür pisliklərdən, şər əməllərdən uzaqdır.Əxlaqın, tərbiyənin İlahi bünövrəsi Yaradanı dərk etməkdir. Axı elə yaradılış fəlsəfəsinin İlahi teoremi də bu deyilmi?! "Yaradanın dərkolunmazlığını dərk etmək dərrakənin ən yüksək formasıdır!" Zamanın bütün parametrlərindən, baxış bucağından bu pozulmaz fəlsəfi reallıq seyr edilərək inkaredilməz bir həqiqətə çevrilmişdir.

İdris Babayev müraciət etdiyi janrdan, üslubdan asılı olmayaraq hər bir misrasında, hər addımda həmişə səmimi və təvazökardır;

Bir ömür yaşadım, yazdım, yaratdım,
Dedim izim qalsın qayada, daşda.
Dərs aldım hər ildə bir müəllimdən,
Heç nə öyrənmədim sevməkdən başqa.

Huş-guşla , diqqətlə fikir versək, şair hər misrasında, hər kəlməsində sanki özünü, öz varlığını əks etdirir, hər sətrin arxasından səmimi , məhzun gözlərlə boylanır, oxucunu öz ülviyyətinə, səmimiyyətinə inandırır; çünki bu səmimiyyətdə, etirafda riya, hiylə, kələk yoxdur.. Şair bu nəcib xisləti ilə öz misralarına, öz ruh dünyasına sanki ülviyyətdən , təvazödən tikilmiş parlaq, Mələklərə xas bir don geyindirmiş olur ki, bu da fitrətən Şair doğulanların tinətinə xas olan keyfiyyətdir..

İdrisin lirikasında məhəbbət, sevgi mövzusu da fərqli, özünəməxsusluğu ilə seçilir.Şairin ilham pərisi, vəsf etdiyi gözəl pedantçılıqdan, cılız-çılpaq platonik "məhəbbət" cizgiərindən uzaq, pak məhəbbətə layiq, əsl real həyati gözəldir. Şair-aşiq onu bütün səmimiyyəti, varlığı ilə sevir, ondan da özünə qarşılıqlı sevgi, səmimiyyət, ülv məhəbbbətinə inam, etibar umur.Şairin vəsf etdiyi gözəl sadə, abır-həyalı, spesifik azərbaycanlı qızına xas olan qiyafəli, saf qəlbli bir gözəldir və elə bu saflığı ilə şairin könül dünyasını ovlayır, onu məftun edə bilir;

Ay qaşı hilalım, ay beli incəm.
Döndər sən həftəyə, günə ili, gəl,
Həsrətin gözünə çəkib mili, gəl ,
Dərmanım səndədir, götür hili, gəl,
Hazıram verdiyin "zəhər"i içəm,
Ay qaşı hilalım, ay beli incəm.

Baharda qaranquş, qışda sərçəm ol,
Səpələn ruhuma, sinəmdə cəm ol.

Şair-aşiq sevdiyi gözəldən umduğu inam-etibarı çox uğurlu lirik ricətlərlə tərənnüm edə bilir; "Baharda qaranquş, qışda sərçəm ol" . Məncə, sevən qəlbin səmimiyyətinə bundan gözəl, dürüst bədii ifadə tapmaq, axtarmaq yersizdir.

Ana məhəbbəti.. Xilqətin mövcudiyyətindən bəri ən uca, ən ali məhəbbət Məhəbbətin, sevginin ən kövrək hisslərin möhtac olduğu, hərarətinə qızındığı, ruh alıb pərvazlandığı məhəbbət! Bu məhəbbət İdris poeziyasının leytmotivini, əsas xəttini təşkil edir desək, əsla yanılmarıq.Şairin lirikasının sanbalı, hüsnü, təravəti ürəyinin, qələminin mənəvi qüvvəti, təpəri bu məhəbbətin yorulmaz şahpəri, misilsiz təntənəsi üzərində öz varlığını büruzə verərək toxtayır sanki.. Antik türk əsatirlərindən birində Ana- dünyanın yaradıcısı kimi təqdim olunur.Yaranışdan öncə dünya sular səltənətinə qərq olubmuş. Gündoğar tərəfdən -Şərqdən nəhəng bir qadın-Ana silueti baş qaldırır. Bu Ana Günəşdən qabaq zühur edir və öz möhtəşəm, sehrli nuru, şəfəqi ilə dünyamızı işıqlandırır.Tanrı elə bu zaman müqəddəs varlığın-Ananın xatirinə dünyaya həyat bəxş edir. Ömrünün müdrik çağında "Anasızlıq" ağrı-acısını yaşayan şairin iniltisinə qulaq verək;

Ayrı salma gəl sən məni anamdan,
Göz yaşından alar hər gün öc ağlar.
Tələsirəm nə vaxt gedib çataram,
Qolun açıb anam məni qucaqlar.

Anasızlıqdan qəlbi pörşələnən, varından yox olan şair-övladın iç sızıltısını, ürəyinin qanuna çulğaşan göz yaşının sızıltısını sanki hiss edirsən, duyursan.

Vətən həsrəti... Güneyli-Quzeyl, ikiyə bölünmüş, sinəsi paramparça olmuş Vətən həsrəti, yanğısı. İdris qardaşımın yaradıcılığının aparıcı mövzularından biri Özünəxas sənətkarlıqla, mükəmməl bədii boya və obrazlarla, yana-yana, qovrula-qovrula qələmə aldığı bu silsilə şeirlərində də şair son dərəcə novatordur, "Özü"dür. Bu səpkili şeirlərindən birini göz yaşlarını tuta bilmədən oxuyuram;

Həsrətin acısı qılıncdan iti,
Onun ağrısına dözməkmi olur?!
Zəlitək yapışıb sinəmə mənim,
Ha dart ikiəlli, üzməkmi olur?!

"Gülüstan" kəndinin həndəvərində,
Naşıya oxşatdı, ya xama məni.
Bu qədər millətin, xalqın içində,
Gəldi qıyıq sancdı yaxama mənim.

Qəlbi tən bölünən, odlar yurdumun,
Arzusu yol gəlir, yetişmir hələ.
Tikanlı məftilin şıram çəkdiyi,
Yarası qan verir, bitişmir hələ.

Sətirləri heç vəchlə biganə oxumaq olmur. Sanki hər bir sətrin, kəlmənin arxasında müəlliin için-için, yana-yana ağlayan məhzun çöhrəsini görürük. Ayrılıq, hicran dərdindən qan-yaşla dolmuş gözləri, sanki üfüqə,

Nəhayət, 2023-cü il 19-20-də qalib ordumuzun şanlı "Antiterror" əməliyyatı ilə düşmən tör-töküntülərini məhv edib, əzəli torpaqlarımızın qalan hissəsini də azğın düşmənlərdən xilas etməsi, qədim, ulu türk diyarı olan Xankəndi və digər bölgələrdə Azərbaycan qanunlarının bərpası, düşmənin tamamilə, birdəfəlik məğlubiyyəti əsl vətəndaş-şair kimi İdrisi də bütün varlığı ilə sevindirmiş, sevincindən bu möhtəşəm Qələbəyə şeirlər həsr etmişdir;

Şair Vətən Şəhidlərini yaranışın fövqündə, ən uca məqamda Göylərdə təsəvvür edir, haqlı olaraq onları, Vətənin varlığını, mövcudluğunun məhvəri, sütunu hesab edir. Onlar Allahın ən sevimli bəndələridirlər; şərafət, ləyaqət, sücaət.. ən ülvi, müqəddəs adlar- ŞƏHİD adının törəmələri, yavrularıdırlar;

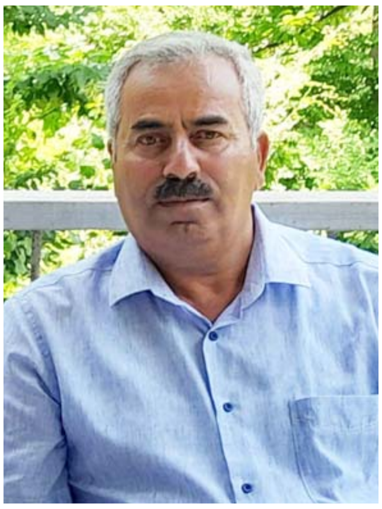

Vətənindən ötrü sən keçdin candan, Şəhidim,
Sənin sevdiyin isə sənə görə verdi can.
Bu müqəddəs sevgidən yarandır bütöv Vətən,
Nə qədər bu sevgi var, yaşayar Azərbaycan!

Üçrəngli bayraq oldu əbədi toy libasın,
Sinəndə parıldadı səkkizguşəli ulduz.
Nə sən onu unutdun, nə o səni unutdu.
Ancaq fərqli geyindi canına qıyan o qız.

Şairin son şeirlərinə nəzər salsaq, mübaliğəsiz demək olar ki, mövzu dairəsi,həyatı əksetdirmə, ümumiyyətlə,bədii dəyər, sanballılıq baxımından əvvəlki silsilə şeirlərinin nəinki davamıdır, deyərdm ki, daha da inkişafı və zirvəsidir. Şair çox sərrast, unikal, özünəxas fərdi müdaxilə manerasının gücü, sehri ilə dövrün, çağdaş zamanımızın sanki canlı maketini yaradaraq, onu bir rəssam, nəqqaş, arxitektor dəqiqliyi ilə "müayinə" edib ona layiq olan "libası" geyindirir, oxucuya həqiqəti çılpaqlığı ilə göstərməyə nail olur. Bu baxımdan şairin ən uğurlu əsərlərindən biri olan "Sel aparmasın" şeirindən bir bəndə nəzər yetirək;

Bu yerdə kəfən də,torpaq da baha,
Məni daşa bükün, yel aparmasın.
Buludun üstündə dəfn edin məni,
Yağanda qəbrimi sel aparmasın.

Məncə, müasir oxucunun, çağdaş insanlığın təfəkkürünə, ruhuna rahatca hopan, müəllif ideyasının, fikrinin belə rahatlıqla həzm edilməsi, dərk olunması üçün bundan gözəl, dürüst bədii ifadə, lirik ricət tapmaq sadəcə qeyri-mümkündür.Torpaq oğlunun, torpağının bir ovucu üçün canından keçməyə hazır olan Vətən oğlunun mənəvi-xəyali "nəşi"nin dəfni üçün Ana Torpaq yox, buludların qoynu son mənzil seçilir.

Yuxarıda bəhs etdiyimiz kimi, İdris qardaşımızın poeziyasında ən aparıcı keyfiyyətlərdən biri də təvazökarlıqdır. Bu keyfiyyət onun yaradıcılığına, təbii ki, özünün xarakterindən, qanından-iliyindən hopub, sirayət edib. Yurd, Vətən, doğma el-oba, ata ocağı həsrəti İdris poeziyasının ən aparıcı, daim göz yaşlarıyla müşayiət olunan mövzulardan biridir. Nədənsə, şairin bu səpkidə şeirlərini oxuyarkən mənim özümü də romantik hislər çulğayır, ülvi bir xəyallar aləminə düşürəm sanki.

Şairin şeirləri içərisində "Yardımlı" şeiri də çox gözəl, diqqətəlayiq və uğurludur. Şair öz doğma diyarı ilə bir yandan fəxr edir, onun axar-baxarını, igid oğullarını, tarixi bir diyar kimi möhtəşəmliyini vəsf edir, bir yandan da onun dərdinə şərik olur, sanki doğma anasının sinəsinə sığınıb için-için ağlayır, göz yaşı tökür:

Qəlbinə qan vuran Viləşin çağlar,
Yetim qalan İdris dərdinə ağlar.
Üzüksə boynuna dolanan dağlar,
Sənsən parıldayan qaşı, Yardımlı.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, şairin çağdaş dövrümüzə həsr olunmuş silsilə şeirləri mövzu rəngarəngliyinə, çoxçeşidliyə malikdir. Müasir həyatımızın, cəmiyyətimizin inkişafını əngəlləyən, insanlığın ən təhlükəli virusu, düşməni olan rüşvətxorluq, zəhmətsiz, haram qazanca olan hərislik, bu iyrənc "peşə"nin" "xadimləri" də şairin sarkazm, satira atəşindən yayına bilmir, ona hədəf olurlar; "Qai çıxır" satirik şeirindən bir bənd, fikrimizcə, dolğun sübutdur;

Gah sağından, gah solundan,
Qələm qalmır yazmağından.
Hacıların sandığından,
Yetimlərin payı çıxır.

Ruhunun, qəlbinin, ülvi amallarının əsiri olan hər bir söz xiridarında olduğu kimi, İdris Telavarlının da şair ürəyində zamandan, fələkdən umubküsdüyü, lakin qəlbinin dərinlyində artıq dəf etdiyi "güvənc yerlərindən" bir inciklik, küskünlük hakimdir. Ancaq bu küskünlük İdrisin təfəkkür-təxəyyül dünyasında özünəməxsus bir fəlsəfi dona bürünür, bənzərsiz və təkrarsızdır; şairin son yaradıcılıq bəhrələrindən olan "Zayı silinmir" şeirini ürəyin çırpınmadan, həyəcansız oxuya bilmirsən:

Fələk də bir yandan durdu qəsdimə,
Sevinci əlimdən alıb gizlətdi.
Elimdən, obamdan didərgin salıb,
Mənimçün şəhəri Vətən düzəltdi.

Hansı mövzuda, hansı janrda yazmağından asılı olmayaraq İdris qardaşımızın poetik aləmində, yaradıcılığında misilsiz bir səmimilik, paklıq inamla deyərdim ki, insanlığın ən pik nöqtəsi olan vicdan, mənlik qüruru, həqiqət hakimdir. Şeirlərində axıcılıq, lakoniklik, doğma dilin məziyyətlərinə sadiqlik, şirinlik də öz yerində

Beləcə,şair dostum İdris Telavarlının (Babayev) söz-sənət aləminə etdiyimiz kiçik səfər sona çatır. Onu da deyim ki, bəhs etdiyimiz bu nümunələr şairin növbəti, mübarək şeir kitabının səhifələrini bəzəyəcəkdir. Varlığımla əminəm ki, müəllifin bu kitabı da oxucuların , onu sevənlərin ürəyini ovsunlayacaq, onları əsl poeziya aləminin əsrarəngiz guşələrinə aparacaq, sevindirəcəkdir. Məhz belə də olmalıdır; axı bu poeziyada ülvilik, qürur, ləyaqət, saflıq, həqiqət, nəhayət, .əsl ALİ İNSANLIĞA ÇAĞIRIŞ hayqırtısı vardır.

Ancaq bu da son deyil. Şairin poetik dünyasına etdiyim bu kiçik müdaxiləm, deyərdim ki, onun kiçik bir hissəsini işıqlandırmağa yetərli oldu. Gələcək irəlidədir. Şair dostumuzun düşünən beyni, daim qanadlanıb ucalara can atan şair təxəyyülü, tükənməz eşqlə döyünən ürəyi, yorulmadan yazan, heç bir zaman mürəkkəbi qurumayan QƏLƏMİ əminəm ki, hələ çox xariqələr yaradacaq, oxucularına ərməğan edəcəkdir. Ona da möhkəm əminəm ki, bu İlahi nurun haləsinə bürünəcək gələcək şeiriyyət, poeziya dünyasında görüşümüz daha davamlı, daha təntənəli olacaq. Axı bu, söz dünyasıdır. Allahın bizlərə əmanət etdiyi SÖZ!